

CHRISTIERNIN, PEHR NICLAS
GUSTRIN, IMMANUEL

**En kårt afhandling i svenska hushålls
vetenskapen om rikets nytta af låga
penninge-räntor, hvilken, med den
vidtlagfarna juridiska facultetens samtycke,
vid den Kongl. Academien i Upsala, juris och
oe**

Upsala. [s.n.]
1759

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken. EOD erbjuder åtkomst till digitaliserade dokument enbart för personlig, icke-kommersiell användning. För annan användning vänligen kontakta biblioteket.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu>

E. A.

M. D. H. G. B.
EN KÅRT AFHANDLING

I
SVENSKA HUSHÅLLS VETENSKAPEN
OM

RIKETS NYTTA
AF LÅGA
PENNINGE-RÅNTOR,

HVILKEN,
MED DEN VIDTLAGFARNA JURIDISKA FA-
CULTETENS SAMTYCKE,
VID KONGL. ACADEMIEN I UPSALA,
JURIS OCH OECONOMIÆ ADJUNCTEN,

Mag. **PEHR NICLAS**
CHRISTIERNIN,

TILLIKA MED
STUDIOSUS AF VESTMANNELANDS- OCH DALA-NATION
IMMANUEL GUSTRIN,

TILL OFFENTELIGT FÖRSVARANDE
FRAMGIFVIT

UTI DEN GUSTAVIANSKA LÄROSALEN

F. M. DEN VII JUNII 1759.

UPSALA.

Polit. skon.

Alm.

(B.)

1759
1700 1829

1759

BRUKS-PATRONEN
Vid Dahlfors Stångjerns-verk,
Ådel och Högaktad,
**Herr JACOB LAURENTS
DAHL,**
MIN GUNSTIGE GYNNARE.

Ehuruväl jag ogillar våra tiders förderfvade smak, at håldre pråla i lånta, än egna, kan hända mindre lysande kläder; har dock ämnet, om Rikets nytta af låga penningeräntor, hvares utarbetande tillhör en annan, så bebagat, at jag, utan blygd, likasom iklädt mig det samma, och vill, såsom dess försvarare, prunka dermed. Dess nytta och nödvändighet, i alla välbestälta Riken, lysar redan af dessa få bläder så klart i ögonen, at jag här intet behöfver derom mycket orda: De, som umgås med Förлагger, drifva Bergs-och bruks-handteringar, reda i Skepp, eller upodla Landtbruket, äro alle derom öfvertygade, och önska botemedlen; hållt lättingar och Ockrare derigenom äfven skulle bringas till nyttigare medborgare i vårt samhälle. Ett så värdigt ämne, hvilket dertfore af mig med våtta försvaras, har jag, till bevis af min innerliga erkänsla för mycken ynnest och välvilja, medelst detta velat upoffra till mine Gynnare, ibland hvilka jag enkannerligast har den äran at räkna och nämna Herr Bruks-Patronen. Den Högste GUDEN fågne Herr Bruks-Patronen och hela Dess Kåra Omvårdnad, med allsköns sällhet och våltrefnad; önskar den, som för öfrigt med vördnad och högaktning beständigt lefver

HERR BRUKS-PATRONENS

ödmjuka tjänare
IMMAN. GUSTRIN.

I. G. N.

§. I.

Knapt kan någon ting hafva större verkan på allmänna och enskilda hushållningen i ett land, än Råntor för penningelån. Åro de låga och lindriga, lättas och befrämjas Handel och Skeppsfart, Landskötsel och Bergverk, Fiskerier och Handaflögender, Människors, Djurs och alla nåringars förökelse: Hvaremot höga råntor hindra och förqvåfja rörelser och nyttiga inrättningar, jaga folk och penningar, konster och idoghet utur Riket, samt införa i stället ocker, lättja och armod; hvarmedelst många enskildte slågter gå i grund, och hela rikskroppen råkar i vanmagt. Det är merkeligt, att 2 procent för hög rånta mera betungar handeln och andre nåringar, än 4 för hundra de ovanliga pålagor och Tullafgifter, emedan dessa utskylder betalas allenast en gång, och det utaf afvelen och tillverkningen vid varornas ut- eller införsel, men intereffet uplöper på hela förlaget, till rå åmnen, redskap, skepp, byggnader, folkets aflöning m. m. samt ståndigt så länge de nyttjas, och varorne åro i egarens händer. Alldestund hvart och ett Rikes magt och styrka, ej kan på flere

A

fått

fått ökas, än igenom inbyggarnes förmering, Handelens och Handaflögdernes tillväxt, samt Jordbrukets och Bergverkens upkomst, så skulle jag skatta mig lyckelig, om jag på följande blad kunde tydeligen å daga lägga, huru mycket penningaräntors nedfattande till dessa stora syftemål bidraga; men fastän skickelighet brister, plågar dock ett godt upfat benäget anses.

§. II.

Ehuruval hvar och en vet, att Penningaränta eller Interesse kallas den afgift, som en Låntagare måste betala till sin Borgenår, för det han en viss tid får nyttja hans penningar, så torde det dock vara mindre allmänt bekant, efter hvilka regler man skall pröfva, om sådana räntor på något ställe äro högre, än landets allmänna välfärd medgifver. Intet ting kan i och för sig sjelft kallas högt eller lågt, stort eller litet, utan det sker alltid i jämförelse med något annat. Jag säger därför, att penningaräntor äro för höga i ett land, när de måste betalas drygare än gångbart är i andra kringliggande Riken, med hvilka invånarena idka gemensam handel och sjöfart. Således var 10 procent i förra tider ej så hög ränta för Sverige, som 6 på hundra nu för tiden, emedan räntorne då allenast voro $\frac{7}{100}$ eller $\frac{8}{100}$ lindrigare i England och Holland, deremot de nu knapt hinna till hälften af det interesse, som hos oss betalas. Riket måste därför tryckas i alla sinlirättningar af den skillnad, som är emellan våra penningaräntor, samt Englands och Hollands: många nyttige näringar måtte antingen uteslängas eller ödeläggas, när förlagsräntan blir lika stor som verkets årliga afkomst: och våre Handlande kunna omögeligen hålla pris med utländska Köpmän, fast inköp och öfriga kostnader voro lika. Huruvida räntor för penningeförskott gagna ett rike, och om de någonsin kunna för lågt nedfällas, lemna jag andra att utreda och förklara, men att de icke till menighe-

nighetens välstånd inom alla riken äro oumgångeliga, tyckes kunna slutas af Judalandet, som växte till en underansvård folkstyrka och rikedom, a) under det inbyggarna efter Guds egen lag 5. Mos. B. 23: 19, 20. endast fingo ockra på främmande. Mitt göromål blir nu, att bevisa, det inrikes interessen böra vara så låga som möjligt är, och ingalunda högre än hos andre seglande och med oss handlande folkslag betalas, på det de icke måtte förhöja priset på våra handelsvaror, och upsluka den lilla vinning, som jordbruket eller andra näringsmedel kunna åstadkomma.

§. III.

I alla välbestälta riken, der goda lagar handhafvas, frid, handel och frihet blomstra, flit och idoghet hedras, är Jord- och Landtgoods i ett högt värde, och så ofta de vårdslöfas och skattas ringa, plågar tillståndet vara uselt och hushållningen i lågervall. b) Så länge egendommar här säljas för 17, 18 och högst 20 års afkomster, kunna enskildte, hvilke i Holland eller Ängland hafva credit, uplåna penningar mot lindrig ränta, hvarigenom de med sin enskildta vinning, skulle tillhandla sig en anseelig del af fasta egendomarna i riket, men fäderneslandet måste dervid förlora, den årligen utgående räntan c), och befinna sig i lika skattskyldigt tillstånd, som om jordegaren vore utom riket, och inbyggarna voro dess arrendatorer eller landbönder d). Jag

A 2

råk-

a) 1. Chrön. 21: 5, 6. Cap. 22: 14.

b) Avant Propos du Traducteur des discours pour & contre la reduction de l'interest Naturel de l'argent, traduits de l'anglois à Wesel 1757. pag. LIX.

c) Se Hr. Prof. BERCHS Inledn. till allmänna Hushållningen pag. 353. §. 3.

d) Fåmför Josias Child Traités sur le commerce, traduits de l'anglois, Amsterdam 1755. pag. 216 & 217. de la

räknar därför för en ibland de förnämste fördelar, dem låga räntor kunna vårt rike tillkynda, att de förhöja landets och fastigheters värde, så att våre egendomar komma närmare till det pris, som dylike gälla i andra Länder. Denna påföljd är af handelsreglor ganska klar, hålft hvar och en efter priset på penningräntor, måste i handel och vandel uträkna sin fördel och utkomst. Alltså, när en egendom indrager ett tusende plåtar om året, kan jag ej betala för honom mera än 17 à 18 års afkomst, det är 17 à 18 tusende plåtar, så länge jag för mina reda penningar kan få säkerhet, och sex på hundra årlig ränta. Tvårt om, der räntan för lånta penningar ej gälde mera än 3 på hundra kunde jag, för samma gård och reventier, med bättre utkomst, betala 200,000 daler, än fatta bemålte hufvudstol på ränta. Landtgoods blefvo då så godt penningevärde, som 33 till 34 års afkomster, emedan jord är den största säkerhet och tillförliteligaste arf, hvilken merendels bär pris öfver reda penningar. Handelshistorien intygar äfven, att fasta egendomars värde i Italien, Holland och Ängland stigit, alltfom penninge-interesset blifvit förminskadt. Den berömlige Ängelsmannen Thom. Culpeper berättar *e)* att då lagliga intereffet i början af nåstl. århundrade var 10 procent i det riket, köptes godsen derstädes för 12 års inkomster, hvarifrån köpesumman sedermera gått öfver 20 och 30 års afkastning *f)* allt i den proportion, som pen-

balance du commerce. Elemens du commerce sec. partie Chap. IX. sid. 129. och följande.

e) Se Culpeper Treatise against usury, som finnes bak efter Childs nysnämde Traités sur le commerce, och är ifrån Fransyskan öfversatt på Svenska, af Bergs-Rådet Vålborne Herr P. A. ÖRNSKÖLD och tryckt i Stockholm 1756.

f) Jämför Childs nämde arbeten sid. 83 och 84, tillägg sidan 52 i Franska öfversättningen.

ningeråntan tid efter annan blifvit af Parlamentet nedfatt. Vi hafve ock i friskt minne, huruledes köpeskillingen både för hufen i Stockholm och egendomarna på landet, i från en ringa penning anfenligen upstigit, sedan råntan i Banquen blifvit lindrad. Det blifver derföre onkeligt, att låga penningaråntor författa både Kronans och de enskildtas jord i tillbörligt pris, och hindra ett skadeligt upköpande af våra Bruk och fastigheter, för utlåningars här förråntade medel, samt således förebygga en hemlig och farlig väg till påökande af vår undervigt i handelsvägen.

§. IV.

Som Landtkötsel är den säkraste grundval i ett lands hushållning, kan man ock räkna jordens upodling och bättre ans, för en väsendtelig förmån af lågt interesse. Der råntor för penningelån äro höga och jorden följakteligen i ringa värde, vill det föga löna sig, att på markens uphåfdande och ödeplatfers uptagande nedläggas medel, emedan kostnaden på ett sådant tunneland jord, ofta öfverskjuter den summa, hvarföre man kan köpa lika stort stycke upbrukad mark. Låt oss antaga, att en jordegare genom god hushållning på en tid bespart 10,000 plåtar af sin inkomst. Genom sina egendomars skårskådande och anstald uträkning finner han, att åker och ång, medelst 10,000 plåtars kostnad, skulle kunna förbättras och upbringas i afkomst af foder och spanmål, åtminstone till 500 plåtar öfver den förr vanliga afraden. Då är det naturligt, att han måtte uträkna, hvilket är för honom fördelaktigare, antingen, att använda sin besparing på en dylik upodling, eller att derföre köpa ett annat hemman, eller ock, att, mot pant och säkerhet, utlåna sina penningar. Och så länge ränta för penningarne betalas med 5 eller 6 på hundra, är det otvifvelaktigt, att han måste utvälja en af sednare utvägarna, emedan inkomsten blifver lika stor eller större än i det förra fallet, och egaren fri ifrån allt det

bekymmer, och åfventyr, hvaruti jordbrukets uphjel-
pande och en myckenhet arbetsfolk skulle honom nöd-
vändigst invekla. På detta sättet skulle väl jordegaren
föröka sin inkomst, men i sjelfva verket förvärfvar han
med sina penningar ingen ny hufvudstol åt riket, eller
bidrager till flera inbyggares uppehälle och syffelsåttande
derfammastådes. Men om vi antage, att intresset hos
oss ej vore högre, än 3 för hundra, då skulle egendo-
marnas värde stiga i samma proportion (§. III.) och den-
ne man i den händelsen gärna använda sin besparing på
jordens ródjande, och förbättrande med mergel, dy, sjo-
sand, och andre jordblandningar, efter han sålunda kun-
de vinna 200 plåtars större årlig inkomst, än genom ny
egendoms köpande, eller medlens utfåttande på ränta.
Härmedelst skulle han jämte egen vinst, öka hela lan-
dets inkomst och rikedom, skaffa en hop arbetare för-
tjänst, samt bidraga till flera inbyggares näring och för-
mering i framtiden. Dessutom efter penningaråntors
nedfåttande ifrån 6 till 3 procent, gör jorden dubbelt me-
ra vård, kan en jordegare, hvilken får låna penningar
för 3 på hundra, med samma vinning, som ju, använ-
da dubbel kostnad på hvarje tunnelands uphållande och
i sånd såttjande. Således skulle rikets gråntfor genom
yxa, plog och spada, med jordbrukarens och alla invå-
narnes merkelige fördel, kunna, utan blods utgjutelse,
ansenligen utvidgas, när man på sumptiga platfers ut-
dikande, och ödemarkers inhågnande kunde här skade-
löst använda så stora summor, som i Ångland och Hol-
land åtgått, hvarest knapt någon torfva får vara ofrukt-
bar. Vi flute detta med säkerhet af de flitiga upodlingar,
som ske omkring Stockholm, i Bergslagen och vid vissa
Städer; hvarest egendomarna äro dyrare, och penninge-
lån der utur Banquen med mindre besvär och resor kun-
na erhållas. Deremot ser man, att det med landbrukets
up-

upkomst gått ganska sent och värdsloft i Finland och andra orter, hvarest penningar, för Banquens aflåghenhet, åro dryge att få, och heman i vanpris.

§. V.

Skogen är en af våra högsta nödvändighets varor i Norden, utom det, att Rikets säkerhet och mått alla näringsfång, till en stor del, grunda sig på skogarnas bestånd, hvarföre ock deras spar samma medfart är ett hufvudstycke i vår Rikshushållning. Penningaråntors förhållande i riket hafver äfven ett synnerligt inflytande i denna delen af Landtkötseln. Ty är skogen dyr och penningaråntorne höga, blir han snart medtagen, emedan egaren vinner mera när han upfagar sitt furutimmer och afkolar sin skog, samt utlånar penningarne på ränta, än om träden skulle lemnas fredade i sin växt, till den mognad och storlek, som för det allmänna voro nyttigt. Är åter skogen i vanpris, föraktas och värdslösas han ömkeligen. Det gifvas landsorter, hvarest ett tunneland tall- och gran skog knapt värderas till 25 högst 50 daler, en timmerstock 1 å 2 dal. och en samn gårdesgård till 2 öre, allt kint, der härjas och brännes, hugges och fälles, utan barmhertighet, och man frågar ej efter om frön hinna få sig öfver de vida fälten. Huru kan det då löna mödan, att bygga af sten, plantera skog, eller anlägga lefvande gårdesgårdar? Än mindre lär någon falla på den uträkningen, att, till vedens och vårmans besparing inrätta kakelugnar, g) eller till bränfle låta upföka qvistar, skatar, rötter, och vindfällen, ehuru gagneligt allt detta voro för riket. Tvärt om, så snart penningaråntor hinna minskas, måste både skogar och alla lågenheter blifva dyrare och mera aktade, vid skogshyggen skulle ej bredare gator nedfällas, än att frön strax kunde få sig igen, ris, qvistar och stubbar, här få

väl,
g) Fämför Vekoskriften Vålmenande Patrioten N:o XXVIII. pag. 210.

vål, som i andra riken, till vedbrand uphäntras, svedjande, som skadeligt, afläggas, tråd och häckplanteringar anställas, tegelbruk lättare kunna inrättas och stenhus byggas. *b)*

§. VI.

Grufvor och Bergverk hafva alltid varit skattade för en af de bästa rikedomskällor i Sverige, hvarföre de ock förtjåna mycken hjälp och upmuntran. Af dem hafva grufdrångar, förbönder, en otalig hop arbetare i hyttor och hamrar, Factorer, Köpmänner och Skeppsfolk, en god näring och förtjänst, utom hvad Krutbruken få, och Bruksägaren enskildt vinner. De föröka derföre rikets redbarheter, med så mycket penningevärde, i den upfördrada metallen, som svarar emot alla omkostningar, sammanlagda med Idkarens fördel. Men desse nyttige närningar lida otroligt af de dryga råntor, som Bergsmannen måste betala för sitt förlag, hvarigenom alltför många nödgats ödelägga sin handtering, och alldeles gått i grund. Och som det är billigt, att en grufvegare, för sitt besvär och äfventyr, vinner åtminstone så mycket, som den, hvilken, mot säker pant, försträcker honom penningar, alltså kan ingen af de sänre metaller nu upbrytas, med mindre den kastar af sig det ringaste 10 a 12 procent, och en koppar- eller silfvergrufva kan, med lånta penningar, ej drivas, om den icke gifver malm till förlaget, och 16 à 24 på hvart hundra i vinning. *i)* Hvarföre det är klart, att

b) Att i framtiden mera pådrifva och befordra Stenhusbyggnaden i Ståderne, torde det vara nyttigt, att ligga en afgift af 2 dal. k:mt på hvarje timmerstock i Ståderne upköptes, att af köparen betalas. Hvarigenom skulle en träbyggnad i kostnad komma närmare till upmuran- de af sten, utom det, att en fond kunde samlas till Tegelbruks inrättning, eller premier utdelas för inrättade Tegelugnar och ansenliga tegel-tillverkningar.

i) Jämför Förlags-ordningen af d. 24. Febr. 1748.

att många Capitaler nu måste lemnas, i bergen quarliggande, hvilka med allmän och enskild båtnad kunde upbriggas, om penningaråntor lågre nedfattes.

§. VII.

Vinning och utkomst är det, som förmår de flesta människor, att företaga och drifva nyttiga näringsfång, hvarföre det ock skulle blifva få jordbrukare, arbetare och slögdenärer, om folket kunde lefva nöjaktigt, utan at göra sig den mödan. Fördenkull finner man, att så länge vinsten af penningars utlånanade är lått, säker och anseelig stor, måste rike Landtbrukare, Bruksidkare, handverksmän och Bønder blifva försummelige i sin handtering, och hellre gifva sig till ockrare och utlånare: i synnerhet måste våra handaslögder derutaf lida och vantrivas. När en Fabriqueur, i Ångland och Holland vinner $2\frac{1}{2}$ à 3 procent, måste den samma i Sverige vinna dubbelt, innan han kan vara lika med honom, och blott betala räntan för de uplånta medel. Och emedan Fabriqueurens fördel ej kan tagas ringare än den räntan han betalar, eller kunde annars få, för den till inrättningen använda hufvudstolen, måste vi köpa våra manufacturvaror vid fabriquerne, åtminstone 6 procent dyrare än tillverkningen kostar i förbemålte länder, och det utan att räkna tillökningen i priset för rudimateriens frakt, skilnad i vixelcourse och drygare inköp. Härutaf kommer att vi så mycket plågas med utländskt kram, som, för desl lingrigare pris insmyges, till de inrikes handaslögdernas förtryck och undergång. När här till lägges den större handelsvinst, som våre köpmän i anseende till det högre penninge intereffet, måste hafva, (§. 8.) kunna vi göra oss föga hopp om affättning på våra tillverkningar i utrikes hamnar. Vid hvarfven och till byggnader, låta Holländarena slå spik, samt eljest i allmänhet förfärdiga allehanda både gröfre och finare jern-

forter och Smiden, dem vi, oaktadt våra egna rå ämnen, vattufall och rörliga verk, ej äro i stånd, att underfålja k). Ångländaren köper stångjernet af oss, betalar 1. alla afgifter vid utskieppningen i Stockholm, 2. Örefunds Tullen med fyrpgår och Tullkammar sportler, 3. frakt och affecurence ifrån Stockholm till Ångland, 4. omkostningarna vid jernets aflastning i London. 5. Alla dessa afgifter på återresan för sjelfva smidet, likväl hafva de i våra egna och andre Östersjöns hamnar, ofta kunnat aflåta sina jernarbeten för lindrigare pris, än vi hafva dem hemma i våra verkstäder. Således plåge vi oss sjelfva, rikta utlåningen, och komma ingen våg med våra arbetade varor på utrikes orter, innan räntorne varda förminskade. När det sker, kunna nyttiga förfök anställas, planteringar företagas, våra floder göras segelbara, och andra nyttiga påfund bringas i gång, med mindre tunga och större vinning för anläggaren.

§. VIII.

Lindrig penningaränta är själen i handelskroppen, och en af de förnämligaste verkande orsaker till handelns utvidgande både in- och utrikes. Handelens blomstrande tillstånd kan i gemen skattas, efter de handlandes talrikhet, och myckenheten eller storleken af de, i handelen instuckna ständiga capitaler. För riket är det nyttigare, att af 300 tunnor gulds hufvudstol, vinna 5. å 6. procent, än att få 10 och 12. på 100 tunnor guld. Äfven få, är det för landet bättre, att hafva 100 köpmän om 1000 plåtars årlig inkomst, än allenast 10, med, 10,000 plåtars revenüer hvardera. Ju flere handelsfamilier, ju mer tåflan, idoghet, sparsam hushållning och ju bättre köp i och

k) Se Hr. Baron HÅRLEMANS anmärkningar i anledning af utländska resor i ett Tal, hållit för Kongl. Vetenskaps Acad. i Stockholm 1746. pag. 15.

och utom riket, deremot, ju färre handelsmän, ju bättre låta de betala sig, och des yppigare och vållustigare lefva de. I bägge förenämnda affigter befrämjas handeln af lågt penninge interesse, åtven som den hindras af våra höga räntor. Först, kunna de handlande ej nöja sig med så liten handelsvinst, som annars vore tillräckelig, om penningar låntes för billigare pris. När man hos oss kan på god säkerhet förränta sina penningar till 6 för hundra, är det icke troligt, att någon vill underkasta sig den mödan och äfventyr, som handeln åtföljer, om han ej ser sig derigenom kunna vinna, åtminstone 10 à 12 procent, i det stället Holländaren räknar för en god handel, som inbringar 5 eller 6 för 100:de, emedan han genom utlånande sållan får tillfälle, att förtjäna öfver $2\frac{1}{2}$, högst 3 procent. Hvarföre ock ganska många handelsgrenar, som hos oss och dem, äro lika fördelaktige för det allmänna, varda för Holländska köpmän väl lönande, men måste i Sverige lämnas åt utlåningen, endast derföre, att vinsten 6 à 7 på hundra, af våra höga räntor upslukas. Vig affättning på våra tillverkningar är lifvet för handflögderne och förfäljandet på utrikes marknader, af hvad vi öfver eget behof hunnet förfärdiga, kan draga handelsvägen på vår sida, om det befordras genom upriktiga varor och godt köp. Men emedan ingen Svensk Fabriqueur kan nedlägga penningar i en inrättning, utan 10 à 12 procents årlig fördel af hufvudstolen (§. 7.) och ingen af våra köpmän lærer använda medel till inländska varors utförel, med mindre han dervid kan vinna 10 à 12 på hundra, (som nys år bevist,) så måste våra höga räntor förorsaka, att Svenske tillverkningar, jämförde med de Ångelska och Holländska af samma slag, utan, att räkna skillnaden i frakter och andra kostnader, säljas åt utrikes handlande 10 à 12 procent dyrare, hvilket höga pris är altför tilräc-

keligt, att affkåra oss all afgång på manufacturvaror i främmande orter. Den delen af utrikes handeln, at upköpa utländska rå eller förädlade varor, samt förvara dem i förrådshus, medan de äro i lågt pris, och sälja dem till främmande folklag sedan de blifvit dyrare, kan endast med fördel idkas, der lågt interesse räknas, emedan våra höga uplöpande räntor, på kort tid, göra varorna osälgbara, äfven som de ock hindra enskildta personer, att göra uplag af Spannmål.

En angelägen gren af främmande handeln, är ock Transport Handelen, sådan som vår Ostindiske till större delen bör vara, at köpa varor i det ena landet, som deraf hafver öfverflöd, och sälja dem i ett annat som dylikt gods behöfver, hvilken commerce hufvudsakeligen beror på penningaräntans förhållande i riket. Tvåne Nationer, som härutinnan tålla, kunna hafva skepp, gods, frakter, försäkringar, och Sjöfolkets aflöningar, för samma penningar, då dubbelt större ränta på hela använda hufvudstolen i det ena landet, gör en anseelig skilnad i försälgnings priset, hvarigenom det ena Compagniet blifver måstare af handeln, då det andra alldeles derifrån utestänges. Hvad de Handlandes antal vidkommer, så är det klart, att de icke kunna blifva synnerligen manstarke, så länge höga räntor gå i svang. En stor del af de bemedlade, finna då sin nöjaktige utkomst, att bekymmerslöse utlåna sina penningar på säker ränta, och vilja derföre ej äfventyra dem i handel och köpenskap. Få af medellösa begynnare i handeln hinna till någon styrka och rikedom, många aflkräckas eller utarmas, af dryga räntor och göra banquerout den ene efter den andra, hvarigenom tro och lofven varder misstänkt till handelens oboteliga skada. De förmögne handlande, måne om nöje och bekvämlighet, draga sig och sina medel ifrån handelens idkande, så snart de förvärfvat en summa,
om.

om några tunnor guld, hvarföre de antingen köpa fastigheter, hvilka för de höga räntor äro i ringa pris, eller ock på god säkerhet utlåna sina penningar, hvarmedels de på båda dessa sättten, kunna utan besvär, fara och omfonger, lefva med lika inkomst och stat, som de ypperste Herrarne i Riket. Och i stället för, att de skulle upföda och tillvånja sina barn uti handelens drifvande, upammas de sedermera till adelsståndet och att öka antalet af den tjänstfökande hopen. Tvårt om, der penningaråntor nedfattes, skulle ingen handlande kunna draga sig ifrån köpenkapen, innan han förtjänt en långt större summa, att lefva utaf, än nu kan vara tillräckelig, då hög ränta betalas, och samma penningar kunde han icke så snart förvärfva då, som nu för tiden: alltså måste hvar och en köpman, i den händelsen, uti längre tid, och med mera drift, idoghet och slit bevaka sin handel, hvarigenom han äfven kommer, att tillvånja flera Lärningar, och skaffa mer folk i handelsrörelsen, utom det, att hans barn, som under det höga intereffet upfödas, att blott lefva på räntan af sitt arf, skulle i förenämnda fall, blifva på Köpmans contoïret upfostrade. Utaf allt det föregående hoppas jag nu vara i handels vetenskapen ljusligen å daga lagt, att Låga penningaråntor 1:o Skaffa Rikens inbyggare sina rå ämnen och alla nödvändiga både åteliga och sliteliga varor för bättre köp. 2:o Låta och befrämja utskieppningen af våra rå eller förådlade öfverlopps varor. 3:o Bidraga till Magaziners inrättning af handelsvaror, och understödja Transito handeln. 4:o Öka samt bibehålla, så väl de handlande, som penningesummorna i handelsrörelsen. Således vittna Tullförteckningarne i alla riken, att handelen fått en större fond och ansenligare tillväxt, så snart intereffet vordet minskadt, och i Holland hvarest de minsta intereffen betalas i hela verlden, finner man nästan alla människor af

af bägge könen, lägga fina penningar i handel och köpenkap.

§. IX.

Sjöfarten bör så mycket mera vara en af Fäderneslandets grundpelare, som vår belägenhet till Öster- och Västerhafvet, tillika med en myckenhet goda hamnar, gifver dertill den bästa anledning. Ingen omöjlighet ligger i vägen, sedan alt, hvad som fordras, att bygga skepp och sätta dem under fullt segel, kan af inrikes ämnen och Ivenska händer förfärdigas, samt helt och hållit utrustas. Huru angelägen en tillräckelig sjömagt är, att försvara detta rikets vidsträckta stränder, hade vi be- dröfveliga prof år 1719, då våre sköne städer, bruk och strandbygder, i brist af örlogsflotta blefvo så ömkeligen härjade och förstörde. Men segelfart och skeppsbyggerier, varda ej mindre, än andre inrättningar af höga räntor betungade. De länge vintrar hindra in- och ut- skeppningen i våra hamnar flera månader, under hvilken tid höga uplöpande räntor, mera besvära Rederierne hos oss än i andre länder. När en Köpman i Holland lägger någre tunnor guld i fartygs utredning till Hvalfiskfänge och vinner dervid 5 på 100:de, gör han en lyckelig fängst och resa, i det stället, att en Svensk, med samma hufvudstol och fiskafänge gör sin resa med förlust. Häremot, om penningeräntor voro lindrigare, synes vår belägenhet göra, att detta och de flere fiskerier, kunde med större fördel idkas af Svenska än Holländare. Genom främmande frakter bringa förente Nederländerne andra riken, icke allenast att kläda och föda en stor del af deras Sjöfolk, utan ock, att underhålla en talrik hop timmermän, Snickare, Smeder, replagare, Segelmakare, med flera, som bygga, laga och tillreda fartygen, samt att betala alla dessas utskylder. Ingen ting, utom dryga räntor, hindrar Sverige, att komma besittning

ning af desse förmoner, åtminstone hvad frakterne i Österfjön beträffar. Vi kunna bygga skepp för bättre köp än Ängelsmän och Holländare, lifsmedlen äro hos oss lindrigare och utlagorne mindre, än hos dem: alltså om ränta på penningelån blefvo hos oss lika som i Holland, skulle vårt folk kunna segla för allralindrigesta frakten, och således ifrån den förtjänsten utellura andra Nationer. Denne puncten är af högsta betydelse, hållt riket härmedels skulle få 1:o en myckenhet väl öfvadt Sjöfolk. 2:o Tillökning i Tull och Accis-inkomster, sedan med folkhopens tillväxt, åtgången på lands och Stads-manna varor blifvit större. 3:o Mycket penningar, som dels spardes i landet, dels vunnes af främmande. 4:o En talrikare flotta i Sjön utan det allmännas känning.

§. X.

Sant är väl det, att ett land kan vara folkrikt, och dock fattigt, som de forna Gauler och Scyther voro, men om de behörigen hållas til flit och arbete, kan man med skäl säga, att myckenheten af människior onekeligen utgör rikets förnämsta egendom. Folkstyrkan är icke allenast ett medel, hvarigenom all rikedom kan förvärfvas, utan deraf kommer äfven magten, att förvara egendomen med. Som folkhopens tillväxt beror på näringsmedlens förökelse, kan man ock af det föregående (§. §. 4, 6, 7, 8, 9) nogsamf finna, att inbyggarens uppehälle och förmering ganska mycket befordras genom låga räntor i Riket. Ju mera penningar användas till jordens uprödjande och förbättring, ju ömrogare blifver förtjänsten för fattiga arbetare att nära sig och de sina. När landet vidare upodlas, och våra fruktbärande marker varda större och rikare, ökas lågenheterne för flera Torpare och hemansbrukare att gifta sig. Vi se i bergslagen, att så snart en grufva kommer i ständigt arbete, begitva grufdrängarne sig i äktenkap. Der mångahanda slögder äro

åro och varaktig förtjänst, dit lockas nog folk, och i brist af egna, kan man få främmande. Handelens och Sjöfartens flor öppnar otaliga vägar till näring och föda, hvarigenom en myckenhet personer få tillfälle att bygga hjonelag, som annars af brist på utvägar att försörja hushåll, skulle nödgas lefva enstaka: hvilket lär vara orsaken, att flera ogifta pigor öfver 40 år, finnas i Sverige, än i Holland öfver 25 års ålder. Men utom det, att låga räntor, skulle med tiden sätta vårt fädernesland i stånd, att hafva och rikeligen underhålla en långt anseeligare folkmängd, än det ännu eger, göra de äfven en del Rikets inbyggare till nyttigare lemmar i Staten. De som endast lefva på penningarränta af sina inländska skuldenärer, åro frätande lemmar i samhället, som på intet sätt öka rikedomerna i landet, utan trycka och skattlägga slitigheten, emedan långsivaren i sin lättja, och yppighet underhålles af den idogas svett, utan att sjelf något påtänka eller anlägga till det Allmännas förkofran. Deremot, när penningarräntor blifva lägre, måste en sådan Capitalist, antingen vidtaga en sparsamare lefnadsart, eller söka sin utkomst i Köpenkap, Bergsdrift, jordens upodling och handaflögdens inrättning, hvarigenom alle sådana varda nyttige medborgare, och deras enskilda vinning blifver med allmän båtad förknippad,

§. XI.

Om det står fast, at lindrigt interesse ökar både Landets värde, upodling och afkomster, främjar handverkerier, sjöfarten, och alla nyttiga näringars inrättning, befordrar handelsstockens utvidgande, öppnar utvägar till folkhopens förmering och skaffar fattiga arbetare öm nog förtjänst; så är det klart, att låg penningarränta är en oskattbar rikedomskälla, som böjer Nationen till slit, sparsamhet och försigtig hushållning, samt måste inom 20 års tid, mer än fördubbla rikets förmögenhet och red-
barhe-

barheter. Deremot är lätt att finna, det höga råntor äro en tårande Landsplåga, hvilken trycker allmänheten och gagnar ingen, utan några rika låttingar, som vilja i öfverflöd lefva af andras idoghet. Hvad påföljder skulle väl blifva, om intereffet hos oss stego ifrå 5 och 6 till 15 och 18 procent? Jag menar vi skulle då, hvarken i Landsköt-fel, Bergsdrift, handel eller handaflogder hafva någon utkomst. Hvar och en måste då bäst finna sin uträkning att draga sig och sine penningar ifrån näringsfången, och göra flått intet, utan att passa på tillfälle, att skionna den nödfåltta. Jorden lemnades derföre obrukad, och i vanpris, större delen arbeten och rörelser måste afstanna, såd och andra nödvändighets varor inkaffas utifrån, under det inbyggarne genom ocker skulle inbördes upåta hvarannan. En eller flera millioner utgörande till skattkam-maren, blefvo då en tredubbelt drygare tunga på under-såtarena; och för hvar tunna guld, som emot 10 procent hit låntes af utlåningen, skulle riket på 7 år beta-la dubbelt, samt inom en mans ålder, eller 70 år, ett tu-sende tunnor guld, om then uplupne råntan hvarf fjer-dedels år sammanlades med hufvudstolen 1). Således äro och blifva höga råntor en olycka för hvarf och ett land, när de rikta en, utarma de tijo, och hvad den rike vin-ner på ena stället, förlorar han genom banquerouter och lagföknings kostnader på ett annat. Vilje vi gå några ri-ken igenom, skola vi finna, att allestädes, hvaråft hö-ga råntor äro eller varit gångbare, finnas jordegodfen vanfkotte, inbyggarne syslelöse, fattige, illa klädde, till hus och husgeråd på det knappaste förfedde, credit, peningar, handels- och flögderörelser ganska fållsynte. Så har det flåt till i Ångland och Skottland, medan intereffet galt 10 procent, i Turkiet, hvarest det varit frå 10 till 20,

C

1) Child. i *Traité sur le commerce* har tabell och ut-räkning deröfver sidan 79 och 80.

i Spanien och Ryssland 10 och 12 på hundra. Ja, det är så säkert, att alla riken förkofras genom låga penningräntor, men plågas, tryckas och utblottas af höga, att om man vill veta, hvilket land är rikt eller fattigt, och i hvad proportion dess förmögenhet är, behöfver man allenast utforska, huru stor penningränta der betalats. Derutaf kommer det, att bättre jordbruk, mera rörelse, handel och bekvämligheter finnas i Ångland och Holland än i Frankrike, i Hamburg, än i andra Tyska och Nordiska orter, i Genua, än i Turin, i Frankrike, än i Spanien *m*)

§. XIII.

Ändteligen kan nyttan af låga penningräntor äfven bestyrkas genom den lyckeliga erfarenhet som åtkilliga kloka folkslag haft utaf räntornes nedfättande. Uti Ångland berättas penninge Interesset varit oinkränkt till 1545, då det utfattes till 10 procent, hvarifrån det genom åtkilliga Förordningar blifvit nedslagit 1625 till 8, och 1651 till 6 för 100:de. Under hela denna tiden, ifrån 1625, öktes de handlandes antal och rikedomar ansevärt, flit, idoghet och handafslögder tillväxte, Landtkörselen förkofrades och segelfarten utvidgades, så att Nationens vålmåga och förmögenhet, i Resetyg och betjäning (equipage) i kläder och husgeråd, blef mångfaldigt förökad *n*). Sedan de Nationelle skulderne i stor Britanien 1689 upkommo, här räntan för bemålte Kronolån blifvit måttstocken för alt annat Interesse i riket, hvarföre ock den samma genom Parlamentets bearbetande blifvit med Borgenärernes samtycke tid efter annan så minskad, att den ifrån 1758 års början ej betalas högre än 3 för hundra. Den Statskloket, hvarmedelst Holländarne oaktat alla Ånglands naturliga förmoner, kunnat i et litet

m) Avant Propos du Traducteur pag VII. *n*) Se Childs Traités sur le Commerce sid. 48. följ. Avant. Propos. l. c. sid. LXXXII. följ.

vattensjukt land, bemåstra sig ett så stort försprång i handel och Sjöfart, beror förnämligast på deras penning-Interesse, som de alltid fått lägre än Ånglands. Ty 1640 nedfattes det till 5, 1655 till 4, och 1669 till 3, för 100:de, hvarifrån det sedermera fallit till $2\frac{1}{2}$ procent o). Interettet i Frankriket är ifrån $8\frac{1}{3}$ procent, eller $\frac{1}{12}$:del af hufvudstolen, som det var 1576, efter handen minskat, och sidst 1755 nedfått till 4 procent. På de måsta Tyska orter betalas interesse med 5 procent, undantagande det ockrande, som Judarne tillstådjes. Här i Riket faststältes Interettet genom Stadgan af d. 25. Febr. 1598 till 6 Procent; men som det under Tyska kriget stegrades, förhöds uti Placatet af d. 14 Nov. 1606, all ränta öfver 8 procent, och 1687. d. 16 Dec. nedfattes all förskrifven ränta til 6, och utan förskrifning till 5. procent, hvarvid det förblef till d. 1 Octob. 1741. Sedermera hafva Rikens Höglof. Ständer lindrat Litterefferne i Banquen, och i synnerhet vid Riksdagen 1756, giordt den högstberömmeliga förslatsning, att ränta för lån på Guld - Silfver - Kopp - och Jernpanter m. m. hädanefter betalas med 3 procent men för alla andra Bancolån erlægges 4 procent, så att allt det som deröfver betalas, afkortas af hufvudstolen p). Hvad fördelar alla näringsgrenar (härigenom tillkyndas, hoppas jag en lyckelig och fredelig framtid låter utvisa, då ock förslag kunna upgifvas, att vidare befrämja detta ändamålet, samt de inkast vederläggas, som synas strida deremot. Imedlertid får jag till Låfarens vidare öfvertygelse åberopa mig, både Childs, och Culpepers förr anförde tractater, samt

C 2

Herr

o) *Remarques sur les avantages & sur les des-
avantages de la France & de la Grand Bretagne. Am-
sterd. 1754. pag. 58.* p) *Se Riksdagstidningen N:o 53.
Sid. 211.*

20 OMRIK. NYTTA AFLÅGAPENNINGERÅNTOR.

Herr BergsRådet ÖRNSKÖLDS vackra Företal till Culpepers förivensskade Afhandling emot högt penninge Interesse. Hvarvid kan jämföras Discours pour & contre la Reduction de L'interêt de l'argent. Elemens du Commerce Second Partie Ch. IX. pag. 114. Effais sur la Nature du Commerce en General Part. II. ch. IX. pag. 264. Oeconomiske Tanker till højere Eftertanke Köbenh. 1756. i Part. cap. 4. Om de gamla Romares Interesten kan man låsa De l'Esprit des Loix Amsterd 1749. i 4to sid. 349. och följ.

ÄRA VARE GUDI.

www.books2ebooks.eu